

Ann Cvetkovich

Depresyon:
Toplumsal Bir His

Türkçesi: Zeynep Ertan

İÇİNDEKİLER

Teşekkür.....	11
Giriş.....	15
I. Bölüm	
DEPRESYON GÜNLÜKLERİ (Bir Anı Yazısı)	43
Düşüş (1986–1989)	45
Yüzme (1989–1990)	61
Dönüş (1990–1991).....	83
Düşünceler Toplumsal Hisleri Araştırma Yöntemi	
Olarak Anıları Yazmak	97
II. Bölüm	
TOPLUMSAL HİSLER PROJESİ (Spekülatif Bir Makale).....	107
1. Depresyonu Yazmak Acedia, Tarih ve Tıbbi Modeller	109
2. Mülsüzleşmeden Radikal İrade Gücüne İrkçılık ve Depresyon.....	141
3. Sıradan Alışkanlıklar Ütopyası	183
El Sanatları, Yaratıcılık ve Tinsel Pratik.....	183
Sonsöz	243
Sonnotlar	253
Düşünceler Üzerine Notlar	261
Kaynakça.....	293
Görsellerin Sahipleri	317
Dizin.....	319

Giriş

TOPLUMSAL HİSLER: KOLEKTİF BİR PROJE

Bu kitapta, depresyonu tıbbi bir hastalık yerine kültürel ve toplumsal bir olgu olarak ele alma isteğimin altında yatan başlıca ilham kaynağı, Toplumsal Hisler başlığı altında diğer akademisyenlerle yaptığım ortak çalışmalar oldu. 2001 yılında hem ulusal çapta hem de Texas Üniversitesi'nde başlayan incelemelerimiz 11 Eylül'e denk gelmiş ve süregelen sonuçlarının gölgesinde ilerlemiştir – militarizmi destekleyen 11 Eylül hassasiyetinin kontrolü ele alması, Irak ve Afganistan'daki savaş, Bush'un yeniden seçilmesi; liste uzayıp gidiyor. Bizler bu gelişmelerin jeopolitik destek noktalarını analiz etmek yerine daha çok duygusal dinamiklerine ilgi gösterdik. İnsanların Bush'a oy vermesini veya savaşa rıza göstermesini mümkün kılan şey nedir ve bu politik kararlar, bir tür kaygı ve uyuşukluk birleşiminin egemen olduğu gündelik yaşantımıza nasıl etki eder? Entelektüeller ve aktivistler olarak bizler, kendi politik hayal kırıklıklarımızı ve başarısızlıklarımızı nasıl kabullenip harekete geçebiliriz? Umut nerede? Bu sorular birimlerimizden biri olan Feel Tank Chicago'nun "politik depresyon" olarak adlandırdığı deneyimden, yani doğrudan eylem ve eleştirel analiz dahil olmak üzere, politik yanıtın alışlagelmiş biçimlerinin artık dünyayı değiştirmeye veya daha iyi hissetmemize yaramadığı algısından kaynaklanır.

İster kamuya açık ister kendi aramızda olsun toplantılarımızın başlangıç noktası bir fikir kadar duygudurum da olabilir; örneğin ulusal toplantılarımızdan birinde pek çoğumuz mesleki yükümlülüklerimiz dolayısıyla yorgun ve bitkin hissettiğimizi itiraf ettik ve bu koşullarda

ne tür projelerin ortaya çıkabileceğini, ayrıca konferansların, hazırlanan derlemelerin, kitapların türüne ve ritmine uygun olmayan akademik bilgiyi nasıl üreteceğimizi düşündük.¹ ABD'nin Irak'ı işgalinden kısa bir süre sonra Texas Üniversitesi'nde düzenlenen kamuya açık bir etkinlikte ortaya çıkan baskın tepki, travmaya eşlik ettiği söylenen epistemik şokun düşük nitelikli veya normleştirilmiş görünen versiyonu, yani şüpheli-lik olmuştu. Yine Texas Üniversitesi'nin, Katrina Kasırgası'nın yarattığı yıkıma verilen tepkilerin tartışıldığı kamuya açık bir başka etkinliğinde birçok katılımcı, sömestrin başlamasıyla birlikte günlük işler ve felaketin neden olduğu zorunlu haller arasında gidip gelirken, ırk ve sınıf ayrımlarını içeren deneyimde olduğu gibi dikkatlerinin bölündüğünü anlattı. Toplumsal Hisler, Bush'la geçen uzun yılların tavında dövülse de, tarzı ve içeriği, Obama'nın başkanlığının şüpheli sicilyle de oldukça ilgiliydi. Süregiden bir ritim içindeki savaşı (Irak, Libya ve Afganistan'ın kâh içinde kâh dışında), ekonomik erimeyi, Arap Baharı'nı, İşgal hareketlerini ve üniversitelere yapılan saldırıları izlerken umut ve çaresizlik iç içedir. Depresyonun politik bir analizi, haplar yerine devrimi ve rejim değişikliğini destekleyebilir ancak Toplumsal Hisler'in dünyasına, ister tıbbi ister politik anlamda, sihirli bir değnekle müdahale etmek söz konusu değildir, sadece hayatta kalmak için gösterilen yavaş ve istikrarlı çaba, ütopyik hayaller ve dönüşüm için gerekli diğer duygusal araçlar vardır.

Geleceğe umutla bakmak veya aktivizm bir kenara, insanı güçten düşürebilen olumsuz hisler dahil gündelik hisler için kamusal alanlar bulurken amaç, eyleme geçmek konusunda yeni düşünce biçimleri üretmektir. Politik depresyon kavramının mutlaka depresif olması gerekmediğini de vurgulamak gerekir; aslında Feel Tank, katılımcıların geleneksel protesto biçimlerinden bıktıklarını göstermek için bornozlarıyla katılım sağlamaya davet edildiği Politik Depresyondakilerin Uluslararası Günü'nü düzenleyen ve üzerinde "Depresyonda mısınız? Politik Olabilir!" sloganını taşıyan tişörtler ve buzdolabı magnetleri dağıttığı bir grup deneyimli queer aktivistten beklenebilecek derecede abartılı bir mizahi tavırla hareket etmiştir.² Amaç, olumsuz hislerin patolojik durumunu ortadan kaldırarak bunun tersi yerine politik eylem için olası bir kaynak olarak görünmesini sağlamaktır. Ancak burada amaç, depresyonun bu şekilde olumlu bir deneyime dönüştürüldüğünü göstermek değildir;

depresyon kayıtsızlık ve ilgisizlikle olmasa bile atalet ve çaresizlikle ilişkisini korusa da bu hisler, duygudurumları ve duyarlılıklar, kamusalığın ve toplulukların oluşturulduğu alanlara dönüşür. Toplumsal Hisler'in daha geniş kapsamlı amaçlarından biri, politik eylem için gereken umudun duygulanım temelini oluşturmaktır; dolayısıyla projeleriyle ilgili en yakın tarihli çalışmalardaki ütopyaya değil, örneğin tasarrufumuzdaki olasılıkları ve gücü tanıırken şimdi ve burada olanı temel alan Avery Gordon'ın Toni Cade Bambara analizinden alınan bir ütopyaya başvurur.³ İyi ve kötü hisler arasında basit bir ayırım yapmayan veya iyi politikanın yalnızca iyi hislerden çıkabileceğini varsayan bir ütopya arayışıdır bu; aslında kötü hissetmek, dönüşümün temeli olabilir. Dolayısıyla bu kitap depresyonla ilgili olmasının yanı sıra umut, hatta mutluluk, ayrıca kötü hisleri geçiştirmek yerine kucaklayarak nasıl daha iyi bir hayat yaşanacağı hakkındadır. (Anı yazısından ilham almasına ek olarak felsefi eserlerden kişisel gelişim kitaplarına kadar daha iyi yaşamının diğer kılavuzlarından da örnekler sunar.) Gündelik pratiklerin, kültürel üretimin ve politik aktivizmin parçası olarak olumsuz olanla oyalanmanın nasıl mümkün olabileceğini sorgular.

Duygulanım Dönemeci

Toplumsal Hisler projeleri, yalnızca duyguları, hisleri ve duygulanımı (ve bunların farklarını) akademik incelemenin hedefi yapmakla kalmayıp aynı zamanda eleştirinin yeni yollarına ilham veren kültürel eleştiride duygulanım dönemeci olarak adlandırılan bir biçim olarak da görülebilir.⁴ Duygulanım dönemeci, birçok farklı inceleme alanında belirgindir: travma geçmişlerinin sonucunda ortaya çıkan kültürel bellek ve kamu kültürleri; korku ve duygusallık gibi duyguların Amerika'nın politik yaşamında ve milliyetçi politikadaki rolü; insan hakları üzerine söylemlerde, toplumsal sorunlara ve meselelere dair diğer liberal temsil biçimlerinde şefkat ve sempatinin oluşumu; özellikle queer teorisinin normale ilişkin eleştirisinden ilham alan melankoli ve utanç gibi olumsuz duygulanımların politikasına dair tartışmalar; queer zamansallıklar gibi, geçmişle bugün arasındaki duygulanım ilişkilerini vurgulayan yeni tarihsel inceleme biçimleri; kuramın tükenişinin ya da yenilenen yaşa-

mının bir belirtisi olarak eleştiride anı yazısına ve kişisel olana dönüş; kişisel olana başvurmanın başka bir ilham kaynağı olarak kimlik politikasının süregiden mirası; psikanalitik paradigmaların yanı sıra psişik ve toplumsal olan arasındaki ilişkiyi yeniden ele almak yönünde devam eden çabalar; yeni yönetsellik biçimleri ve özne oluşumunun politikalarını açıklamak konusunda Foucaultcu biyoiktidar kavramlarının kalıcı etkisi; yakınlığın, aile hayatının ve özel yaşamın tarihi; gündelik yaşamın kültürel politikası; fenomenoloji ve kültürel coğrafyanın bilgisini içeren duyu ve temas kuramları ve geçmişleri.⁵ Bu projelerden her birinin kendine has özgüllükleri ve referans noktaları olmakla birlikte bunların toplamdaki eleştirel hacmi dikkate değerdir.

Duygulanım dönemeci terimini kullanmayı pek istemediğimi itiraf etmem gerekir; zira yukarıdaki listenin gösterdiği gibi bu çalışmalar bir süredir devam ettiğinden duygulanımla ilgili çalışmalarda yeni bir şey olduğu anlamını içeriyor. Daha dar bir bağlamda duygulanım dönemeci, hareket etme ve hareket ettirilme gücü, şiddeti veya kapasitesi olarak duygulanıma ilişkin Deleuzecü kuramlardan ilham alan bir bilgi bütünüdür. ifade eder.⁶ Söz konusu incelemede önemli olan duygulanım ile duyu arasındaki ayrımıdır; burada duygulanım, prekognitif duysal deneyim ve çevreyle ilişkileri belirtirken duyu, kültürel yapıları ve öfke, korku veya sevinç gibi bunlardan kaynaklanan bilinçli süreçleri ifade eder.⁷ Freud, özellikle psişik enerjinin hidrolik modeli üzerine yazdığı ilk yazılarda *duygulanımdan* farklılaştırılmamış enerji veya his olarak bahsetse de bu terminoloji, duysal deneyimi açıklamanın yolu olarak psikanalizin hegemonyasını gevşetmeye yardımcı olmuştur.⁸ Deleuzecü projeler ayrıca beden ve zihin arasındaki Kartezyen ayrımlardan uzaklaşmanın ve somut uygulamanın kültürel örneklerinden ortaya çıkan duysal deneyime ilişkin anlatılarda geniş kapsamlı bir söz dağarcığı sunmuştur. Ancak daha kapsamlı bu proje, bir kuramsal kaynağın başlığı olmanın ötesine uzanır.